

SEVGİ SOYSAL'IN ÖYKÜLERİNİN DİL - ÜSLUP VE CÜMLE BİLGİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Bünyamin SARIKAYA**

Geliş Tarihi: Ocak, 2016

Kabul Tarihi: Mart, 2016

Öz

Sevgi Soysal (1936-1976) yaşadığı döneme fikirleri ve eserleriyle damga vurmuş önemli bir yazardır. Onun öykücülüğüne bakıldığında *'Tutkulu Perçem'* eserinde bireyselliğin, bunalımın ve varoluşçuğun izleri görülmektedir. İkinci öykü kitabı *'Tante Rosa'* da bireysellikten toplumsallığa geçişin izleri yavaş yavaş görülmektedir. Üçüncü öykü kitabı *'Barış Adlı Çocuk'* ta ise tamamen toplumsal izlenimlerin yansımaları ele alınmıştır. Her üç öykü kitabında da temel karakterlerin kadınlar olması ise dikkat çekici başka bir özelliktir. Bu öykülerde kadın kahramanların iç dünyalarının dışa yansımaları, toplumla olan çatışmaları ve açmazları değişik bir üslupla verilmiştir.

Bu çalışma Sevgi Soysal'ın üç öykü kitabında (*Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk*) yer alan 41 öykünün dil - üslup ve cümle bilgisi açısından değerlendirmesini içermektedir. Tarama modelinde ele alınan çalışmada amaç, Soysal'ın Türkçeyi zengin bir biçimde kullandığını ve Türkçeye olan hâkimiyetini göstermektir. Sevgi Soysal'ın öyküleri; cümle ve sözcük düzeyinde dil ve üslup başlıkları altında incelenmiştir. Soysal'ın öykülerine bakıldığında akıcı ve yalın bir üslup olduğu görülmüştür.

Sevgi Soysal'ın öykülerine cümle bilgisi açısından bakıldığında *kurallı*, *fiil* ve *olumlu* cümle sayılarının fazla kullanıldığı görülmüştür. Tek yargılı (% 48,56) ve birleşik yapı (% 51,44) cümlelerin de birbirine yakın olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sevgi Soysal, öykü, dil, cümle.

THE EVALUATION OF THE STORIES BY SEVGİ SOYSAL IN TERMS OF LANGUAGE, WORDING AND GRAMMAR

Abstract

Sevgi Soysal (1936-1976) whose Works and ideas of stamped to her time is an important writer. When looking at her short stories traces of individuality, depression and existentialism are seen her book "Tutkulu Perçem" in "Tante Rosa" being second story book of her, the traces of transition from individuality to community are seen gradually. In the third story book named "Barış Adlı Çocuk" she take into consideration exactly social impression. Another remarkable feature is that the main characters are womwn in each three stories. The reflection of the iner worlds all these

* Bu makale, "Sevgi Soysal'ın Öykülerinin II. Kademe Öğrencilerinin Türkçe Eğitimine Katkısı Açısından Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tezinin verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Doktora Öğrencisi; Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, srkybnymn@hotmail.com.

women the conflicts with the society and secretivities of them are told with a varies style in these stories.

This research includes the eveluation of 41 stories of Sevgi Soysal in the her story boks. (*Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk*) in terms of language style and sentence information. The purpose of the study is to shoe that Sevgi Soysal use Turkish Language in fine style and she has a command of Turkish Language. The stories of Sevgi Soysal are examine under the head of language an style. When we look at her stories, it is feel that they have a fluent and simple style.

When we look at Sevgi Soysal's stories in term of sentence information, it is seen that she mostly use regular and positive sentences. It has been determined that single (% 48,56) judgement sentences are similar to (closed to) compound sentences (% 51,44)

Keywords: Sevgi Soysal, story, language, sentence.

Giriş

Sevgi Soysal (1936 - 1976), 1960 sonrası Türk edebiyatında yer edinmiş önemli yazarlardan biridir. Hem yazdığı eserler hem de fikirleriyle son dönem Türk edebiyatının gelişmesinde katkıları olan bir yazardır. Yaşadığı dönemdeki siyasi ve sosyal olaylar onun düşünce dünyası üzerinde etkili olmuştur. Bu bağlamda dönemin siyasi ve sosyal koşulları onun eserlerinde rahatlıkla fark edilmektedir. Soysal'ın ilk dönem eserlerine bakıldığında 'varoluşçuluk' akımının etkileri ağır basmaktadır. Sonraki dönemlerde ise siyasi olayların da etkisiyle ironik eserler verir.

Soysal'ın öykülerine bakıldığı zaman bireyselden toplumsala yönelen dalgalanmalar gözlenmektedir. '*Tutkulu Perçem*'de biçim kaygısı görülürken vasiyetim dediği '*Tante Rosa*' ile yazım ve dil ustalığında en olgun dönemini yaşamıştır. '*Barış Adlı Çocuk*' eserinde ise gözlem, izlenim ve deneyimler üslupla birlikte okuyucuyu derinden etkilemiştir.

Dil kavramı insanlar arasında iletişimi sağlayan ve sürdüren en önemli unsurdur. Ergin (2009: 3) dil için "*İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.*" ifadelerini kullanırken Tahsin Banguoğlu (2000: 9) "*İnsanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemi*" demektedir. Doğan Aksan'a göre ise "*Dil, topluluklara millet olma şuurunu kazandıran ve kültürlerinden, gelenek ve göreneklerinden uzaklaşmamasını sağlayan en güçlü bağlardan birisidir*" (Aksan, 2007: 13).

Dil kavramının ilişki içinde olduğu kavramların başında üslup gelmektedir. TDK Türkçe Sözlük'te (2011: 2451) üslup; "Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz" olarak tanımlanmıştır. Kaplan (1946: 144) üslubun ruhun vücudu olduğunu ifade etmektedir. "*Dilin*

şahsî bir tercihle kullanılması üslûbu meydana getirir. Dilin şu veya bu tercihle kullanılması, yani dile tasarruf, tercih sahibinin şahsiyetiyle yakından ilgilidir” (Yıldız, 1997: 259).

Yukarıda ifade edilen durumlardan da anlaşılacağı gibi dil - üslup ilişkisi birbiriyle bağlantı hâlinindedir. Üslubun bir bireyin dili kullanma, onu işleme tarzı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada Sevgi Soysal tarafından yazılmış olan ve İletişim Yayınlarından çıkan *Tutkulu Perçem* (1962), *Tante Rosa* (1968) ve *Barış Adlı Çocuk* (1976) isimli öykü kitaplarında yer alan 41 öykü dil, üslup ve cümle analizi bağlamında ele alınmıştır. İncelenen öyküler ve öykü isimlerinin kısaltmaları çalışma sonunda yer almıştır. Çalışmada yer alan örneklerde parantez içinde verilen ilk kısaltma öykü kitabını, ardından gelen kısaltma ise o öykü kitabında yer alan öykü ismini karşılamaktadır.

Soysal’ın öyküleri “Cümle Düzeyinde Dil ve Üslup”, “Sözcük Düzeyinde Dil ve Üslup” olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Cümle Düzeyinde Dil ve Üslup

a) Eksik ve Devrik Cümle Kullanımı:

Sevgi Soysal’ın öykülerinde sıklıkla tercih ettiği kullanımlardan biri eksik ve devrik cümlelere yer vermesidir. Özellikle devrik ve eksik/kesik yapılı cümlelerin fazla kullanılmış olması dikkat çekicidir. Devrik cümlelerin kullanımı, yazarın anlatımına canlılık kazandırırken eksik cümlelerin varlığı ise okuyucunun zihninde zaman zaman soru işaretlerinin oluşmasına neden olur.

“Gösterge... gösterge!” diye bağırdım ona. Rastlamadım hiç. Kızgınlığım tabanlarımda” (TP; TP, s. 15) Bu örneğe bakıldığı zaman art arda gelen eksik ve devrik yapılı cümleler görülür.

“Unuttuğunu sandı, çünkü Sizlerle Başbaşa dergisindeki aşk romanlarında yazılanların doğru olmadığını anladığı zaman, anladığı zaman, ah o zaman...” (TR; TRH, s. 30)

Verilen örneklerde de görüldüğü gibi Soysal öykülerinde eksik ve devrik cümle örneklerine yer vermiştir. Bu tür cümlelerin kullanımı onun öykülerinde fazlasıyla görülmekte bu da onun üslubunun bir özelliğini göstermektedir.

b) İsim Cümlelerinin Kullanımı:

Sevgi Soysal’ın bir diğer özelliği kullandığı isim cümlelerinin dikkat çekici düzeyde fazla olmasıdır. Bazen kurallı isim cümleleri, bazen de devrik yapılı isim cümleleri kullanır. İsim cümlesinden oluşan eksik yapılı cümleler de vardır. Tek sözcükten oluşan isim cümlelerini

kullanması da onun ayrı bir özelliğidir. Bu, onun dili ne kadar başarılı kullandığının bir göstergesidir:

“*Sabah.*” (TR; TRSKÇGD, s. 46)

“*Güneş, güneş.*” (TP; DOBS, s. 28)

“*Hava sıcaktı.*” (BAÇ; DN, s. 15)

“*Sınav buydu.*” (TR; TRD, s. 90)

“*Üç silah sesi, sessizlik, karanlık, kavak ağaçları.*” (BAÇ; H, s. 53)

Soysal, her yazarın tercih ettiği gibi isim cümlelerini de tercih etmiştir. Değişik yapıda isim cümlelerine yer vermiş olması öykülerinin başka bir zenginliğini yansıtmaya bağlamında önemlidir.

c) Fiil Cümlelerinin Kullanımı:

Türkçenin cümle yapısı içerisinde önemli yer tutan kavramlardan birisi de fiil cümleleridir. Sevgi Soysal öykülerinde fiil cümlelerini yerinde ve başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu da onun Türkçeye ne kadar hâkim olduğunu gösterir. Tek sözcükten oluşan fiil cümleleri olduğu gibi birden çok sözcükten oluşan fiil cümlelerini de işlemiştir:

“*Düşündü.*” (TR; TRRO, s. 22) “*Böldü.*” (TP; TKBD, s. 61)

“*Sevda susuyor.*” “*Şeker’den korkar.*” (BAÇ; BGG, s. 95)

“*Adamlar bazen onun da yanına otururlar, onunla dertleşirlerdi.*” (TR; TRILY, s. 69)

“*En koygun ormanların geçit vermez, geçit vermez sıklığında ilerleyen gözleri bir köstebek çukurunun başında dinlendi.*” (TR; TRD, s. 87)

“*Bağrıış çığrıış birbirlerini çiğneyerek avluya doluşan kadın mahkûmlar, görüş yerinin önündeki tel kafese doğru koşturuyorlar, hep bir ağızdan bağırarak yakınlarıyla görüşüyorlardı.*” (BAÇ; SB, s. 82)

Verilen örneklerden de hareketle Soysal’ın öykülerindeki fiil cümlelerinin farklı kullanımları görülmektedir. Kimi fiil cümleleri tek başına bir cümleyi oluştururken kimi cümlelerde ise yüklem fiil olduğu cümleler birbirine bağlanmıştır.

d) Tasvir (Betimleme) Zenginliği:

Edebiyat dünyasında yazarların eserlerine zenginlik katmak amacıyla tercih ettiği kullanımlardan biri de tasvirler (betimleme)’dir. Çünkü tasvir yazarın metnine anlam katan onun en büyük silahlarından birisidir. Sevgi Soysal da bu yolda geri kalmamıştır:

“Sarı- sarı ova- kara örtülü kadınlar, siyah kadınlar, siyah kadınlar sarı ovada. Sarı ovanın kara örtülü kadınları – kırmızı bir güneş – bir güneş bir de – kırmızı – sarı ovanın – kara kadınların tekdüze – kırmızı – tek güneşi bir de.” (TP; TKBD, s. 61)

“Saçlar kısalmış. Alnında kâküller. Gözlerde bir karış boya. Dudakları nar çiçeği kızılına boyanmış (...) Dar kısa etek. Siyah ince çoraplar. Parıltılı bir bluz.” (TR; TRILY, s. 69)

“Hanife'nin bedeninden akan kan katıladı, kurudu, sinekler kondu, kalkamadı üstünden, derenin suyu temizlenmişti artık (...) Boylarına varan ekinlerin arasından görünmeyen kadınlar buluverdiler birbirlerini. (...) Ter, katı, kavrulmuş saç diplerinden sırtlarına aktı...” (BAÇ; H, s. 55)

Verilen örneklerde de anlaşılacağı gibi Soysal, öykülerinde farklı tasvir örneklerine yer vermiştir. Kimi cümlelerde bunu kullandığı sıfatlarla kimi cümlelerinde ise zarflardan yararlanarak tasvir zenginliğini sağlamıştır.

“O çok ormanlı ülkede kadının birinin canı sıkılıyordu. Ama ormanlı bir ülkeydi bu, yeşil yürümeli, gezmeli. Kendini sevdirmeyi bilmiş bir güneş vardı; soluk hasta benizli, ilgili dilenen bir güneşi. Ve ne denli çok bulutları vardı-Ta yüreklere sinik, beyinlere inik.” (TP; TP, s. 23)

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi Soysal'ın öykülerinde Yüce (2007: 395)'nin de ifade ettiği üzere, gerçekçi tasvirler de pek yer vermediği saptanmıştır. İnsana ait özellikleri, anlam aktarması yoluyla nesnelere yükler. Nesnelere böylece yeni bir kimlik kazanır; yazar, tarafından yeniden yorumlanır.

e) Diyalog Sıklığı:

Yazarın kullandığı yollardan biri de diyalogların sıklığıdır. Konuşma cümleleri oldukça fazladır ve bu ‘ gösterme tekniği’ açısından önemlidir:

“ - Öteki masada güzel kadınlar vardı. Gittiler şimdi.

- Dumanlarını bıraktılar.

- Dans edelim mi?

- Dönüyoruz, kendimizi döndürüyoruz, duran, değişmeyen bir çevrede.

- Hafıfsin çok.

- Uçucu bir büyüme dışarda şimdi.” (TP; İ, s. 51)

“ - Bu kitap benim.

- *Bu tencere hatıradır bana.*
- *Sen anlamazsın o kitabın dilinden.*
- *Sana tava dokunur.*
- *Bana gerekli, el kitabım.*
- *Elimin altında bir tava bulunmalı.*
- *Ya bu kitap, ya halı.*
- *Halı.*
- *Kitap bende kaldı, tamam mı?*
- *Hepsinin üstünde benim adım yazılı.*
- *Birinci sayfaları koparıyorum.*
- *Yırtma!*
- *Halıyı kirletme!*
- *Yırtacağım ...” (BAÇ; MAŞK, s. 22)*
- *Her yerinden belli bu kadınlar helası.*
- *Nerden biliyorsun?*
- *Burada işini gören kadınlardan.*
- *Hangi kadınlar?*
- *Şimdi yok.*
- *Peki bunların hepsi kadınlar için mi?*
- *Evet*
- *Nerden belli?*
- *Belli.*
- *İspat et bakalım.*
- *Nasıl ispat edeyim be adam! (TR; TRYIE, s. 63)*

Diyalog cümlelerinin genelde konuşma dilinde olduğu gibi daha çok kısa cümlelerden oluştuğu görülür. Yazar, bunun yanı sıra uzun diyalog cümleleri de kullanmıştır (Yüce, 2007: 396). Bu da Soysal’ın öykülerinde tek bir yöneme başvurmadığını göstermektedir.

Öykülerde diyaloglar, sözel anlatımın özelliklerini taşırlar. “Tante Rosa”da yazar, diyalogları günlük konuşma dilinin doğallığı içinde yazmaya özen gösterir (Yüce, 2007: 399).

“Kadın mantarı patlatarak fıskırdı şişeden.

-Herkes kendi soyu sopunun getirdiği düğün hediyesini ayırsın önce.

.....

-Kütüphaneleri, koltukları, hani ben yaptırmıştım ya, evlenmeden önce hani.

-Yatak odasını da babam yaptırmıştı, hani.

- Ben yerde mi yatacağım yani?

-Herkes kendi yatağını, yastığını, yorganını alsın.

-Yemek masasını sen almıştın.

-İki iskemlesi senin olsun.”(BAÇ; MAŞK, s. 21)

Soysal’ın diyalog cümleleri değerlendirildiğinde hem edebî hem de günlük konuşma diline ait örneklerin bir arada olduğu görülür.

f) Şiirle Nesrin İç İçe Olması:

Yazar, anlatıma zenginlik katmak, akıcılığı sağlamak adına şiirle nesir örneklerini birlikte kullanır. Tutkulu Perçem eserinde bu kullanıma çok az yer verilmişken “Barış Adlı Çocuk” eserinde yer alan öykülerde daha fazla tercih edilmiştir. Sevgi Soysal, bu yöntemi özellikle tercih eder, zira şiirle nesrin birlikte kullanımı anlamı akışı içinde önemli yer tutar.

“Çocukluğum yağıyor dışarıda

Paslı korkulara, öpmelere sonra

Ordular, ordular sıkıntı

Güleç savaşlar geliyor

Nerde sevmeler, sövmeler orda.”

“Kalabalıklardayım çoğu..., Öyleydi ya en ilk suçluğumdu-yatmaklar, el değmemişlik kalırdı yanına..., Yalnızlığım el kor da-kor da yorgunluğu batardı bana..., Orada, o ben gidince benim olan yerlerde, öyle aşağılarda kalırdı kent, öyle büyürdüm yorgunluğumda...” (TP; KA, s. 17)

“Çocuk uzandı güle

Gül dedi git güle güle.” (BAÇ; SB, s. 83)

“Osman ağbi evde mi, evde mi?

Dört odalı yerde mi, yerde mi?” (BAÇ; BGG, s. 89)

Şiirle nesrin iç içe kullanılması okuyucuda bir okuma isteği uyandırması bağlamında önemlidir. Soysal'ın verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi bu yöntemi bilinçli bir şekilde tercih ettiği anlaşılmaktadır. Yazarın, estetik seviye endişesiyle anlatımda bu tür dil oyunlarına başvurduğu ifade edilebilir.

g) Günlük Konuşma Dilinin Yazıya Aktarılması:

Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullanmayı tercih ettiği bir diğer yol günlük konuşma dilini yazı diline aktarmaktır.

“Sanatçı; duygularını, düşüncelerini, dünya görüşünü, bilgi birikimini; yeteneği ölçüsünde, dil aracılığı ile alıcılara ulaştırır. Dil, aynı zamanda kendini bir ham madde olarak alır, kullanır ve sanatçının hizmetine sunar. ‘Onu işlemek, belli birtakım biçimler vermek de yazarın yazınsal gücüne bağlıdır... Yazın, dilin uygun olarak kullanılmasıyla biçim ve özellik kazanır. Yazınsal metinlerin dil yapıları, oldukça kapsamlı yorumlara dayanabilir’ (Çoban, 2004: 40).”

“Demirlerin arasına ipler gerili, iplere çamaşırlar serili, **bi** rüzgâr sonra **bi** fırtına, iplere çamaşırlar gerili, beyaz kar gibi, ipler yerlere serili, fırtına tipi, **bi** köpek havladı şimdi, fincanlarla çaylar içildi, erkeklerden söz edildi, sırtlar, koltuk altları terledi, sonra bir kadın unutup kendini-inledi, inledi.” (TP; BŞHHOY, s. 21)

“Beklerler miydi benimle, **bekliyebilirler** miydi.” (TP; TP, s. 16)

“... ne yapmalı, **geberticem, geberticem** de ne olacak...” (BAÇ; H, s. 60)

Yüce (2007: 386), Soysal'ın bu yöntemle farklı bir edebî dil oluşturma gayreti içinde olduğunu, bu gayretin temelinde günlük dilin dönüştürülerek sözcüklere yüklenen yeni anlam değerleriyle, içeriğin daha örtük hâle getirilmesi ve yazarın, edebî dili kendisini gerçekleştirmenin bir aracı olarak gördüğünü ifade eder.

2. Sözcük Düzeyinde Dil ve Üslup

a) Deyimlerin Kullanımı:

Sevgi Soysal'ın başarıyla kullandığı kavramlardan biri de seçtiği deyimlerdir. Anlatıma zenginlik ve canlılık gibi özellikler kazandıran deyimlerin sıklığı Soysal'da mevcuttur:

“Ay, on beş günde bir yetersizliğinin bilip içine kapanıyor.” (TP; İ, s. 54)

“...bu kadınların gözü çok az insanı tutar...” (TR; TRILY, s. 68)

“...Tante Rosa'nın tahta tabutuna şiddetle karşı koydular.” (TR; TETR, s. 99)

“*Bana hemen yüz vermiyorlar.*” (BAÇ; NÖKA, s. 32)

“*Oğlum geliyor aklıma.*” (BAÇ; ZS, s. 145)

Sevgi Soysal’ın öykülerinde deyimlerin her seviyede okuyucuya hitap ettiği söylenebilir. Yazarın her üç öykü kitabında da yer alan öykülerde deyimleri yerinde kullandığı ve ilgili cümlelerde bağlam unsuru anlamında deyimlerin ilgili cümlelere uygun olduğu anlaşılmaktadır.

b) İkilemelerin Kullanımı:

Sevgi Soysal’ın öykülerinde söz varlığı unsurlarını kullandığı görülmektedir. Bunlardan biri de ‘ikilemeler’dir. *TDK Türkçe Sözlük*’te (2011: 1165) de ifade edildiği gibi ‘anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması’ şeklinde tanımlanan ikilemeleri Soysal da öykülerinde çokça kullanılmıştır.

“*Bön bön bakıştuk.*” (TP; TP, s. 16)

“*Hıristiyanlar el ele veriniz...*” (TR; TRYIE, s. 62)

“*Çocuk doğurmamış bir kadın gereksiz el kol hareketleri yapar, güler yerli yersiz.*” (BAÇ; NÖKA, s. 31)

“*Bu evde bilya oynanmıyor, sek sek oynanmıyor, yeri düz değil evin!*” (BAÇ; Y, s. 44)

“*... nasıl olup da gürül gürül akıveren...*” (TP; TKBD, s. 62)

Bu örneklerin yanı sıra Soysal kimi öykülerinde ahengi sağlamak amacıyla bazı sözcükleri sıkça tekrar eder.

“*Hep oturup cigara içiyoruz yetersiz, konyak içiyoruz yetersiz, en asıl yetersiz biziz, yalnızlığımız en yetersiz-ya bozkır...*”

“*Bak, tozluyuz biz, çok tozluyuz-ya bozkır, bozkır yolundan kamyonlar geçerken kalkan toz.*” (TP; TP, s. 19)

Soysal’ın öykülerinde dil oyunlarına sıklıkla başvurduğu ve bunlardan birinin de her türde ve yapıda kullandığı ikilemeler olduğu görülmektedir.

c) Benzetme Yollu Anlatım:

Yazarın başarılı bir şekilde kullandığı kavramlardan biri de yaptığı benzetmelerdir. Benzetme sanatı bazı kavramlar arasında ilişki kurmayı sağlar. Sevgi Soysal da öykülerinde benzetmelere yer vermiştir:

“... iplere çamaşırlar gerili, beyaz kar gibi, ipler yerlere serili...” (TP; BŞHHOY, s. 21)

“Bu şehrin polisi, askeri kum gibi, adamını yolunu bilmezsen, rüşvet deniz olsa yine yetmez.” (BAÇ; BGG, s. 86)

“Sonra, sesleri kesildikten sonra, ilk canlıyı yaratan bir tanrı gibi hatırlayacağım onları.” (BAÇ; NÖKA, s. 35)

“Şaşkın ördekler gibi sağa sola koşup sonunda oh, demek yok.” (TR; TRD, s. 90)

“Evet, bir prenesti sanki o.” (TR; TRRO, s. 21)

Yazarın ilk öykülerinde özellikle de “Tutkulu Perçem”de basit benzetme örneklerini kullandığı görülmektedir. Ancak “Tante Rosa” ve olgunluk dönemi eseri olan “Barış Adlı Çocuk” kitabında yer alan öykülerde benzetme yollu anlatımlara daha farklı şekilde yaklaştığı bunu öykülerinde yerli yerinde harmanladığı görülmüştür.

d) Argo Sözcük ve Bedduaların Kullanımı:

Yazar öykülerinde metne uygun olarak argo sözcükler ve beddualara oldukça fazla yer vermiştir. Bu da Soysal’ın hayatla ne kadar iç içe olduğunu kanıtlar:

“Oturmakla kaldı mı körolası, bir de doğurdu. O taş yerine, köpek yerine doğan oğlanı doğurdu. O, seni doğuracağıma taş doğursaydım, köpek doğursaydımı doğurdu... Nesi var ki ne getirsin, ola ola bir nazarlığı var; vay geberisice, vay canı çıkasica, vay it dölü, vay gözü kör olasica.” (BAÇ; DN, s. 16-17)

“Her yeni aşka, yeni bir aptallıkla başlarsan sonunda orospudan beter olursun.” (TR; TRILY, s. 65)

“Bubanın canı çıksın...” (BAÇ; SB, s. 76)

“Hop bakalım, maymun şebeği.” (BAÇ; BGG, s. 88)

“- Hayvanoğlu hayvan!” (TR; TRP, s. 82)

“...yatmalardan sonra doğurdukça piç kuruşu doğurmanın ne olduğunu anladı...” (TR; TRH, s. 30)

Yüce (2007: 398), Soysal’ın argo ve beddua içeren sözcükleri bilinçli bir şekilde kullandığını ve bunun tematik yapıya uygun beddua, argo sözcükler olduğunu ifade eder.

e) Sözcük Tekrarları:

Sevgi Soysal’ın anlatımına zenginlik kattığı yollardan biri de sözcük tekrarıdır. Her ne kadar bunların tekrarı okuyucuya sıkılma duygusu verse de edebî açıdan bakıldığında bu

kullanılması gerekli bir yöntemdir. Ahenk ögesinin sağlanması açısından da sözcüklerin tekrar edilmesi önemlidir:

“*Hep oturup cigara içiyoruz yetersiz, konyak içiyoruz yetersiz, en asıl yetersiz biziz, yalnızlığımız en yetersiz-ya bozkır... Bak, tozluyuz biz, çok tozluyuz-ya bozkır, bozkır yolundan kamyonlar geçerken kalkan toz*” (TP; NGSBH, s. 19)

“*Bütün biraların parasını nedense bu kez Hans ödedi. Nedense bu kez Hans biraların parasını ödedi.*” (TR; TRH, s. 28)

“*... bezler, bezler, bezler, halayıklar, beslemeler, urum dadılar, elleri dilleri kopasıcılar, gözleri körolasıcılar, yıkadılar, yıkadılar, yıkadılar.*” (BAÇ; DN, s. 14)

Soysal’ın tercih ettiği bu yöntem neredeyse bütün öykülerinde mevcuttur. Kimi öykülerinde okuyucuyu sıkma derecesine getirirken kimi öykülerinde anlam akışı içerisinde anlamlı bir işleve sahiptir.

f) Bazı Sözcük veya Sözcük Gruplarının Yazımı:

Soysal’ın tercih ettiği ilginç bir özellik de bazı sözcük veya sözcük gruplarının tamamını büyük harflerle yazmasıdır. Metin içinde onlara özel anlam verdiği için bu yolu denemiştir:

“*Geldi otobüs ve ONLARIN kaldırımına yanaştı.*” (TP; TP, s. 16)

“*Bir avuç içi, bir sinek ezer gibi, EZİP GÖZLERİ İÇİNİN FİNDİĞİNİ YEDİ.*” (TP; BŞHHOY, s. 22)

“*Sıklmamız birlikte, bir arada, en güzel SAÇMALIĞIMIZ.*” (TP; HSNSİSGS, s. 33)

“*Matbaa harfleriyle yazılmış BEN’ler.*” (BAÇ; DTÇ, s. 39)

Soysal’ın bu yöntemi tercih etmesinde onun edebî hayatını etkileyen unsurlar yer almaktadır. Söz gelimi “Barış Adlı Çocuk” eserinde toplumsallığı yansıtan bazı özel kavramlara vurgu yaparken “Tutkulu Perçem” eserinde varoluşçuluğun da etkisiyle daha bireysel kullanımları gösteren sözcüklere vurgu yapmıştır.

g) Değişik Yöresel Ağzların Kullanımı:

Edebî metinlerde yazarların tercih ettiği yollardan biri de değişik yöresel ağzları kullanmalarıdır. Soysal da bu yolu tercih edenlerdendir ve bunu yaparken içinde olduğu ortamdan (hapishane, sokaklar vb.) örnekler vermiştir. Yani kendi gerçek yaşantısından örnekler sunmuştur.

“Şaban ayında efendicağımıza eşraf-ı Selaniki'den İzzeddin Efendi'nin nur gibi, nurcuklar gibi **uldu bir uğulcağızı. Uğlan pek güzel idi, idi körpecik. Kuyasın uncağıza necip bir ad, dedi ebe, İzzeddin Efendi'ye. Kuydular uğlancağıza Necip adını. Neneceğizleri, sütneneceğizleri, hammineceğizleri, tuh, tuh, diyerek gönülceğizlerinden kopardıkları altunları Necip'in yatsıcağızına iliştiri, iliştiriverdiler. Olmasın mı idi yavrucağızın bir nazarlıkçığı? Olsun idi, olsun idi ya, babacağızı Rıhtım Caddesi'ndeki İstavro'nun kuyumcusundan en halis **altun** nazarlığı alıverdiydi de hamninneler, sütnineler, neneler maşallah çekerkene takılıverdiydi nazarlık Necipcağızın yastıcağına.” (BAÇ; DN, s.13)**

“Ramis! Eskerim! Fadime saa gurban ossun!” (BAÇ; SB, s. 76)

“Bubaymış... Bubanın canı çıksın...” (BAÇ; SB, s. 76)

“Kuççüğü de karnimda. Mali bebelerin babası bulirdi.” (BAÇ; SB, s. 82)

Yüce (2007: 400), Soysal'ın değişik yöresel ağızları kullanmasını yaşadığı hapis hayatına bağlamaktadır. Soysal'ın oradaki gözlemlerini kendi süzgecinden geçirip eserlerine yansıttığını vurgulamaktadır.

Sevgi Soysal, iyi bir gözlemcidir ve dili de bu yolda ustalıkla kullanır. Öykülerindeki cümlelerinden, kurgusal yapıdan onun iyi bir yazar olduğu anlaşılır. Dilin kendisine vermiş olduğu imkânları kendine ait tarzıyla başarılı bir şekilde kullanır. Sevgi Soysal'ın diğer bir özelliği de kendi iç dünyasını, kahramanları üzerinden okuyucuya aktarma yeteneğidir. Karakterindeki kural tanımazlık ve özgürlük isteği onun diline de yansır.

Soysal, dilin salt kurallarına bağlı değildir; kendince geliştirmiş olduğu bir dil anlayışına sahiptir. Onun gerçek hayattaki deli doluluğu diline, dolayısıyla öykülerine de yansır. Değişik yöresel ağız örneklerine yer vermesi, argo ve beddua gibi kavramları kullanması onun içindeki savaşın diline, eserlerine yansımalarıdır. Dolayısıyla Sevgi Soysal'ın başarılı bir yazar olduğu gerçeği yadsınamaz.

3. Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Cümle Bilgisi

Cümle herhangi bir duyguyu, düşüncüyü ve durumu anlatan ve yargı bildiren kavramlardır.

Cümleler dil uzmanları tarafından aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (Tozman, 2009: 47):

Yapısına Göre Cümleler

- Basit Cümle
- Birleşik Cümle

Anlamına Göre Cümleler

- Olumlu Cümle
- Olumsuz Cümle
- Soru Cümlesi

Yüklemine Yerine Göre Cümleler

- Kurallı (Düz) Cümle
- Devrik Cümle
- Kesik (Eksilteli) Cümle

Yüklemine Türüne Göre Cümleler

- Fiil (Eylem) Cümlesi
- İsim (Ad) Cümlesi

Bu çalışma yukarıda verilen sınıflandırma bağlamında ele alınmıştır.

Sevgi Soysal'ın öykülerindeki cümle yapıları, Türkçe söz diziminin yeni yaklaşımları doğrultusunda “*cümle*” ve “*cümle toplulukları*” başlıkları doğrultusunda tespit edilmiştir. Bu amaçla Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullandığı bütün cümleler tek tek yapı ve türlerine göre sınıflandırılmıştır. Tek yargı ve tek yüklem taşıyan cümleler “*tek yargılı cümle*”; birden çok yüklemi olan, birden fazla yargı taşıyan cümleler “*birleşik cümle*” adıyla belirtilmiştir.

Aşağıdaki tablolarda, Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullandığı bütün cümlelerin yapı ve tür bilgileri yer almaktadır:

Tablo 1: Sevgi Soysal'ın Öykülerindeki “*Tek Yargılı Cümlelerin*” Türlerine İlişkin Bilgiler

Öykü adı	Tek yargılı toplam cümle	Fiil cümlesi	İsim cümlesi	Kurallı cümle	Devrik cümle	Kesik (eksik) cümle	Olumlu cümle	Olumsuz cümle	Soru cümlesi
1)TP	32	22	10	23	5	4	26	5	1
2)KA	11	4	7	4	5	2	11	-	-
3)NGSBH	6	3	3	2	1	3	3	2	1
4)BŞHHOY	17	11	6	11	-	6	17	-	-
5)OBABGGG	15	7	8	6	9	-	14	-	1

6)DOBS	28	12	16	12	3	13	20	2	6
7)HSNSİSGS	26	18	8	8	11	7	21	3	2
8)DBBYKBBBA	95	68	27	43	42	10	79	11	5
9)ÜPA	62	39	23	18	12	32	59	2	1
10)SESBGYNV	38	23	15	12	16	10	32	3	3
11) İ	46	37	9	23	19	4	32	9	5
12) KN	26	16	10	10	13	3	10	10	6
13) TKBD	5	3	2	2	-	3	5	-	-
14)TRACO	26	16	10	15	3	8	24	1	1
15)TRRO	27	20	7	20	4	3	25	1	1
16)TRH	12	11	1	9	1	2	12	-	-
17)TRAE	10	6	4	8	-	2	8	-	2
18)TRMÜO	33	13	20	16	4	13	29	3	1
19)TRSKÇGD	104	73	31	57	17	30	85	12	7
20)TRBRA	74	48	26	37	22	15	63	4	7
21)TRYIE	57	28	29	31	7	19	42	3	12
22)TRILY	83	53	30	40	21	22	66	5	12
23)TRGDŞM	67	42	25	28	20	19	46	7	14
24)TRP	122	73	49	50	22	50	102	9	11
25)TRD	39	18	21	25	6	8	24	4	11
26)TRY	12	7	5	1	6	5	10	1	1
27)TETR	9	7	2	6	-	3	7	1	1
28)DN	31	24	7	21	4	6	18	-	13
29)MAŞK	117	86	31	67	25	25	91	12	14
30)CFKHNK	90	58	32	49	20	21	77	13	-

31)NÖKA	192	134	58	116	24	52	152	29	11
32)DTÇ	54	21	33	11	10	33	54	-	-
33)Y	11	8	3	3	6	2	10	1	-
34)AB	34	25	9	14	14	6	23	7	4
35)H	31	20	11	14	7	10	25	3	3
36)E	127	97	30	50	55	22	77	17	33
37)SB	96	60	36	38	23	35	80	10	6
38)BGG	440	278	162	242	70	128	339	66	35
39)BAÇ	174	105	69	97	25	52	137	27	10
40)BAG	184	117	67	93	44	47	126	22	36
41)ZS	184	93	91	95	28	61	142	29	13
TOPLAM	2847	1804	1043	1428	628	791	2223	334	290
ORAN	%	%	%	%	%	%	%	%	%
	100	63,36	36,63	50,15	22,05	27,78	78,08	11,73	10,18

Tablo 2: Sevgi Soysal'ın Öykülerindeki "Birleşik Cümlelerin" Türlerine İlişkin Bilgiler

Öykü adı	Toplam birleşik cümle	Fil cümlesi	İsim cümlesi	Kurallı cümle	Devrik cümle	Kesik (eksik) cümle	Olumlu cümle	Olumsuz cümle	Soru cümlesi
1) TP	24	21	3	18	5	1	21	2	1
2)KA	16	13	3	9	5	2	16	-	-
3)NGSBH	12	8	4	5	3	4	9	3	-

4)BŞHHOY	16	15	1	14	1	1	13	3	-
5)OBABGGG	29	25	4	16	12	1	27	1	1
6)DOBS	32	26	6	11	17	4	29	2	1
7)HSNSİSGS	48	42	6	20	16	12	42	5	1
8)DBBYKBBB A	58	52	6	30	25	3	51	6	1
9)ÜPA	21	17	4	9	4	8	20	1	-
10)SESBGYNV	54	42	12	20	25	9	45	9	-
11) İ	37	35	2	27	10	-	29	7	1
12) KN	43	39	4	25	16	2	30	8	5
13) TKBD	4	3	1	-	1	3	4	-	-
14)TRACO	40	37	3	33	4	3	37	3	-
15)TRRO	45	38	7	40	3	2	39	6	-
16)TRH	23	20	3	18	1	4	19	4	-
17)TRAE	39	30	9	36	1	2	35	-	4
18)TRMÜO	40	32	8	31	6	3	37	3	-
19)TRSKÇGD	79	66	13	59	8	12	67	7	5
20)TRBRA	88	72	16	54	22	12	72	8	8
21)TRYIE	59	42	17	40	6	13	48	7	4
22)TRILY	77	64	13	45	20	12	61	11	5
23)TRGDŞM	80	76	4	41	36	3	68	8	4
24)TRP	48	40	8	29	9	10	40	8	-

25)TRD	68	49	19	40	21	7	43	20	5
26)TRY	36	28	8	20	6	10	28	6	2
27)TETR	38	32	6	34	3	1	33	4	1
28)DN	56	52	4	48	7	1	42	1	13
29)MAŞK	51	45	6	31	16	4	47	3	1
30)CFKHNK	75	63	12	55	12	8	69	6	-
31)NÖKA	108	90	18	64	24	20	97	8	3
32)DTÇ	50	37	13	35	3	12	45	1	4
33)Y	50	36	14	26	17	7	39	6	5
34)AB	88	74	14	44	38	6	69	11	8
35)H	113	110	3	48	58	7	89	15	9
36)E	148	131	17	78	49	21	116	11	21
37)SB	137	127	10	90	41	6	117	16	4
38)BGG	490	388	102	324	87	79	391	75	24
39)BAÇ	157	130	27	97	33	27	126	20	11
40)BAG	178	145	33	120	35	23	128	28	22
41)ZS	160	109	51	104	29	27	120	29	11
TOPLAM	3015	2501	514	1888	735	392	2458	372	185
ORAN	%	%	%	%	%	%	%	%	%
	100	82,95	17,04	62,62	24,37	13,00	81,52	12,33	6,13

Sevgi Soysal'ın öykülerinde yer alan toplam cümle sayısı, 5862'dir. Bunların 2847'si *tek yargılı* cümledir. *Birleşik cümlelerin* sayısı 3015'tir. Bu çalışma yapılırken kesik (eksik) cümleler de toplam cümle sayısına dâhil edilmiştir.

Bütün öykülerdeki toplam cümlelere ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir:

Toplam cümle sayısı	Tek yargılı toplam cümle	Birleşik Cümleler
5862	2847	3015
% 100	% 48,56	% 51,43

Soysal'ın öykülerinin cümle bilgisi açısından incelendiği bu bölümde yapılan çalışma ve tespitler Gemici (1990), Tozman (2009), Yiğit (2009), Kaya (2010) ve Ünsal (2010)'ın çalışmaları dikkate alınarak yapılmış ve sonuçlar bu bağlamda yorumlanmıştır.

Sonuç

Sevgi Soysal, Türkçenin zengin ve işlevsel özelliklerini öykülerinde barındırmıştır. Dil - üslup bağlamında öykülere bakıldığında Soysal'ın sürükleyici, yalın ve anlaşılır bir dile sahip olduğu görülmektedir. Zaman zaman uzun, zaman zaman kısa cümleler kullanmasının yanı sıra özgün kullanımları da öykülerinde mevcuttur.

Soysal'ın öykülerinde cümle bilgisine bakıldığında zaman birleşik (51,43) ve basit cümle (48,56) sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu da öykülerinin tek bir cümle yapısı bağlamında ele alınmadığının göstergesidir.

Soysal'ın tek yargılı cümlelerinin analizine bakıldığında *yüklem türüne göre*; fiil cümleleri % 63,36 iken isim cümleleri % 36,63'tür. *Yüklem yerine göre*; kurallı cümle % 50,15, devrik cümle % 22,05, kesik (eksik) cümle % 27,78'dir. *Anlamına göre*; olumlu cümle % 78,08, olumsuz cümle % 11,73, soru cümleleri % 10,18'dir.

Soysal'ın birleşik cümlelerinin analizine bakıldığında *yüklem türüne göre*; fiil cümleleri % 82,95 iken isim cümleleri % 17,06'dır. *Yüklem yerine göre*; kurallı cümle % 62,62, devrik cümle % 24,38, kesik (eksik) cümle % 13'tür. *Anlamına göre*; olumlu cümle % 81,52, olumsuz cümle % 12,33, soru cümleleri % 6,13'tür.

Cümlelerin genel değerlendirmesine bakıldığında fiil cümleleri, kurallı cümleler ve olumlu cümlelerin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Soysal'ın öykülerinde her türlü anlam ve yapıda cümlelere yer verdiği ve herkesin anlayabileceği anlam ve yapıda cümleler olduğu da tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- AKSAN, D. (2007). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yay.
- BANGUOĞLU, T. (2000). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- ÇOBAN, A. (2004). *Edebiyatta Üslup Üzerine*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama Anonim Şirketi.
- ERGİN, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

- KAPLAN, M. (1946). *Tevfik Fikret ve Şiiri*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- SARIKAYA, B. (2013). *Sevgi Soysal'ın Öykülerinin II. Kademe Öğrencilerinin Türkçe Eğitimine Katkısı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TOZMAN, F. (2009). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarında Kullandığı Dil Üzerine Bir İnceleme (Cümle Türleri)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIZ, S. (1997). *Arif Nihat Asya'nın Şiir Dünyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- YÜCE, S. (2007). *Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebî Eserleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazarın İncelenen Öykü Kitapları

- SOYSAL, S. (2009). *Barış Adlı Çocuk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- SOYSAL, S. (2010). *Tutkulu Perçem*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- SOYSAL, S. (2012). *Tante Rosa*. İstanbul: İletişim Yayınları.

İncelenen Öykülerin Kısaltmaları (İnceleme Sırasına Göre)

TP	: Tutkulu Perçem
KA	: Kalabalıklarda
NGSBH	: Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz
BŞHHOY	: Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti
OBABGGG	: On Bir Ayın Birisinde Gidelim Güzel Gidelim
DOBS	: Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte
HSNSİSGS	: Hani Savaş Nerde Savaş İşte Savaş Güzel Savaş
DBBYKBBBA	: Diyerekten Bizi Bir Yarın Kıyısına Bıraktılar Baktık Biziz Aşağılarda
ÜPA	: Üç Portakalın Aşkı
SESBGYNV	: Sen Ey Saçma Barışlar Getiren Yağmur Ne Verebilir
İ	: İkili
KN	: Köstebekname
TKBD	: Tek Bir Kırmızı Bir de
TRACO	: Tante Rosa At Cambazı Olamadı
TRRO	: Tante Rosa Rahibeler Okulunda
TRH	: Tante Rosa'nın Hayvanları
TRAE	: Tante Rosa Afroz Ediliyor
TRMÜO	: Tante Rosa Mezarlıkta Üretici Oluyor
TRSKÇGD	: Tante Rosa Soluk Kır Çiçeklerine Geri Dönüyor
TRBRA	: Tante Rosa Bütün Rüzgârlara Açık

TRYIE	: Tante Rosa Yaşamakta Israr Ediyor
TRILY	: Tante Rosa I love You
TRGDŞM	: Tante Rosa Grand Düşes ş.m.
TRP	: Tante Rosa'nın Papağanı
TRD	: Tante Rosa'nın Düşü
TRY	: Tante Rosa'nın Yolculuğu
TETR	: The End Tante Rosa
DN	: Delikli Nazarlık
MAŞK	: Mal Ayrılığı ve Şampanya Kovası
CFKHNK	: Cellat Fuchs Kent Halkına Nasıl Karıştı?
NÖKA	: Nasıl Öğreteceğim Köpeğe Aport'u
DTÇ	: Delikli Tank ve Çocuk
Y	: Yapı
AB	: Ay'ı Boyamak
H	: Hanife
E	: Eskici
SB	: Savaş ve Barış
BGG	: Bir Görüş Günü
BAÇ	: Barış Adlı Çocuk
BAG	: Bir Ağaç Gibi
ZS	: Zulmet Sevinci